

ROMAN
VLADİMİR
SOROKİN

2. BASKI
Çeviri: Ergin Altay

♥ can
çağdaş

VLADİMİR SOROKİN
TİPİ

Can Çağdaş

Tipi, Vladimir Sorokin

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

Metel

© 2010, Vladimir Sorokin

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2019

2. basım: Ekim 2023, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır

Editör: Emrah Serdan

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Cevizlik Mah. Hüsreviye Sk. Erşen İş Hanı No: 15 Kat: 3-38

Bakırköy-İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-3981-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

VLADİMİR SOROKİN TİPİ

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Ergin Altay

♥can

VLADİMİR SOROKİN, 1955'te Bıkovo'da doğdu. 1977'de Gubkin Rus Devlet Petrol ve Doğal Gaz Üniversitesi'nde makine mühendisliği bölümünü bitirdi. Dönemin kavramsal sanatla ilgilenen yeraltı edebiyatı hareketine katıldı, sosyalist gerçekçiliği alaya alan öyküler ve eskizler kaleme aldı. Bu dönemde yasaklanan eserlerinin geniş okur kitlelerine ulaşması Perestroyka sonrasını buldu. 1985'te ilk romanı *Oçered* (Kuyruk) Fransa'da yayımlandı. Sorokin'in dil kullanımındaki yalınlık ve parçalanmışlık, Sovyet ideolojisinin uğradığı çöküşü yansıtır. Gelecekte çarlığın geri geldiği distopik bir Rusya'da bir devlet çalışanını anlattığı *Den oprıçnika* (Oprıçnik'in Bir Günü, 2006) tüm dünyada beğeni topladı. *Tipi* (2010), Sorokin'in Türkçede yayımlanan ilk romanıdır.

ERGIN ALTAY, 1937'de Edirne'de doğdu. İlk ve ortaokulu değişik şehirlerde okudu. 1953'te Kuleli Askeri Lisesi'ne girdi. 1956'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Rusça öğretmenliği yaptı. İlk çevirisi, *Akbaba* dergisinde yayımlanan bir Mihail Zoşçenko öyküsüdür. Altay, Rus edebiyatının dünyaca ünlü pek çok klasiğini dilimize kazandırdı. Bunların arasında Puşkin'den *Yüzbaşının Kızı*, Gogol'den *Ölü Canlar*, Tolstoy'dan *Diriliş*, Dostoyevski'den *Suç ve Ceza* ile *Karamazov Kardeşler* gibi unutulmaz başyapıtlar sayılabilir.

Uyumak için giriyor ölen
Kar beyazı yatağa,
Sakin bir kar fırtınası
Yumuşak dönüp duruyor pencerelerde...

Aleksandr Blok

Platon İlyiç canı sıkın, iki yana açtı kollarını. “Evet, anlayın beni artık, kesinlikle gitmek zorundayım! Hastalar bekliyorlar beni. *Has-ta-lar!* *Salgın* hastalık bu! Anlayabiliyor musunuz?”

Menzil istasyonunun görevlisi yumruklarını porsuk postu yeleğinin göğsüne bastırarak öne eğildi:

“Elbette anlıyorum beyim, anlamaz olur muyum? Gitmek zorundasınız, beyim, çok iyi anlıyorum beyim. Ama verebileceğim atımız yok size, yarın sabaha kadar da olmayacak!”

Öfkeyle yükseltti sesini Platon İlyiç:

“Nasıl olmaz? Bu istasyonunuz başka ne işe yarar?”

Menzil istasyonunun görevlisi, karşısındaki sağırmış gibi bağırarak karşılık verdi:

“Atların hepsi dışarıda, tek atımız yok, tek atımız yok! Şansınız varsa, akşam posta atları gelir belki... Onlar da kim bilir, saat kaçta?”

Platon İlyiç sapsız gözlüğünü çıkardı, yeni görmüş gibi baktı görevlinin yüzüne:

“Orada insanların ölmekte olduklarını biliyorsunuz, değil mi babacığım?”

İstasyon görevlisi sıkılı yumruklarını açtı, sadaka dileniyormuş gibi uzattı ellerini doktora.

“Bilmez olmam mı, beyim? Nasıl bilmeyiz, efendim? Dini bütün insanlar ölüyorlar orada, bir felaket oradaki, bilmez olur muyuz! Ama aha pencereden dışarı bakın, durumu görün!”

Platon İlyiç sapsız gözlüğünü taktı, şişmiş gözlerinin bakışını istem dışı çevirdi kırağı kaplı, ardı görünmeyen pencereye. Dışarıda, daha önce de olduğu gibi, puslu bir kış havası vardı.

Doktor, masallardaki Baba Yaga'nın tavuk ayaklı kulübesine benzeyen kocaman duvar saatine baktı: İkiyi çeyrek geçiyordu.

Şakakları hafif kırılmış, kısa tıraşlı, sağlıklı başını hiddetle sallayarak, “Saat iki olmuş!” diye söylendi. “Saat iki! Biraz sonra hava karacak, anlıyor musun?”

“Anlamaz olur muyum hiç beyim...” diyecek oldu ki görevli, doktor sertçe kesti sözünü:

“Bana bak babalık! Nereden bulursan bul, at getir bana! Bugün oraya gidemezsem, mahkemeye vereceğim seni. Görevimi yapmama engel olmakla suçlayacağım...”

Mahkeme sözcüğü sakinleştirmişti istasyon görevlisini. Mırıldanmayı, kendini temize çıkarmaya çalışmayı kesti, birden uyumuş gibi oldu. Kısa yeleğiyle, pelüş pantolonuyla, beyaz, uzun konçlu, sarı deri astarlı çizmeleleriyle belinden hafif öne eğik bedeni köy evinin sıcak, geniş konuk odasının alacakaranlığında kıpırdamadan öylece duruyordu. O âna kadar odanın uzak köşesinde basma perdenin arkasında elinde örgüsüyle, sessizce oturan, ahududu ve erik reçeliyle çay içmekte, bir önceki yılın *Niva* dergisini karıştırmakla geçirilen iki saatin sonunda doktordan artık bıkmaya başlamış karısı bir ifade olmayan ablak yüzünü göstererek kıpırdanmaya başlamıştı:

“Mihaylıç, Perhuşa'ya sorsak mı?”

İstasyon görevlisi birden toplardı kendini. Karısına

doğru döndü, sağ eliyle sol elini kaşıyarak, “Evet, Perhuşa’ ya sorabiliriz,” dedi. “Ama beyefendi devlet atı istiyorlar.”

“Benim için fark etmez! diye yükseltti sesini doktor. “At olsun, at olsun, yeter bana! At!..”

İstasyon görevlisi ayaklarını sürüyerek masaya yürüdü:

“Hoprovo’da amcasının yanında değilse, olur ha...”

Masaya gidince telefonun ahizesini kaldırdı, bir numara çevirdi, sol elini beline koyup boyunu uzatmak istiyor gibi, dazlak başını yukarı kaldırarak:

“Mikolay Lukiç,” dedi, “ben Mihaylıç. Rahatsız etmiyorsam, bir şey soracağım, bizim ekmek aracı bugün uğradı mı size? Hayır mı? He, anladım. Demek öyle! Bu durumda yapacak bir şey yok! Neyse, hoşça kal.”

Ahizeyi dikkatle yerine koydu, genç bir köylünün sakalsız, özensiz tıraşlı yüzünde heyecan belirtisiyle doktora doğru yürüdü.

“Bizim Perhuşa bugün ekmek almaya Hoprovo’ya gitmemiş,” dedi. “Şimdi büyük sobanın önünde yatıyor. Ekmek almaya gitmiş olsa, dönüşte amcasına uğrar, orada çay içip lafladıktan sonra, ancak akşama ekmekleri buraya getirecek olurdu.”

“Atları var mı onun?”

“Kızağına koşuludurlar.”

Doktor sigara tabakasını çıkarırken gözlerini kısarak sordu:

“Kızağı da var, öyle mi?”

“Rica ederseniz, kızağıyla Dolgoye köyüne kadar götürür sizi.”

Platon İlyiç kendi kızağını, kızak sürücüsünü, devlet malı atlarını hatırlayınca alnını buruşturdu.

“Peki benim atlar ne olacak?”

“Sizinkiler şimdilik burada kalır, sonra onlarla dönersiniz.”

Doktor sigarasını yaktı, dumanını içine çekip dışarı üfledi.

“Nerede senin şu ekmekçin?”

İstasyon görevlisi kolunu arkaya doğru attı.

“Biraz ilerde. Vasyatka götürür sizi. Vasyatka!”

Seslenmesine karşılık veren olmadı.

Perdenin arkasından seslendi istasyon görevlisinin karısı:

“Yeni kulübeye gitmiş olabilir.”

Hemen ayağa kalktı kadın, eteklerini döşemede hışırdatarak çıktı. Doktor duvardaki askıya gitti, kunduz postundan uzun ağır gocuğunu aldı, giydi; tilki kürkü, kuyruklu kalpağını koydu başına, kulaklarını indirdi; uzun, beyaz atkısını omzuna attı, eldivenlerini geçirdi ellerine, iki çantasını aldı ve istasyon görevlisinin ona açtığı kapıdan kararlı adımlarla karanlık hole çıktı.

Bölge doktoru Platon İlyiç Garin sinekkaydı tıraşlı, iri burunlu, süzgün, uzun yüzünde her zaman dalgın bir hoşnutsuzluğun olduğu kırk iki yaşında, sağlam yapılı, boylu boslu bir adamdı. İnatçı, iri burnuyla, şişmiş gözleriyle bu azimli yüz şöyle der gibiydi: “Kaderimin bana yüklediği, hepinizden iyi yaptığım, bilinçli hayatımın büyük bölümünü harcadığım bu çok önemli ve yegâne görevi yerine getirmeme sizler engel oluyorsunuz.” Holde istasyon görevlisinin karısıyla hemen davranıp çantalarını elinden alan Vasyatka’yla karşılaştı. Önden koşup dış kapıyı açan istasyon görevlisi, “Buradan yedinci ev efendim,” dedi. “Doktor beye yolu göster Vasyatka!”

Platon İlyiç gözlerini kısarak çıktı kapıdan. Hava dondurucu, pusluydu; ama üç saattir esen hafif rüzgâr, inceden atıştıran kar tanelerini hâlâ savurmaktaydı.

Rüzgâra karşı öne eğilerek yürüyen istasyon görevlisi, “Çok para istemez sizden,” diye mırıldandı. “Para canlısı bir adam değildir. Hele götürsün de sizi.”

Vasyatka çantaları taşlıktaki rafa koydu, hole girdi, çok geçmeden üzerinde kısa bir gocuk, ayağında keçe çizmeler, başında şapkaıyla geri geldi; çantaları aldı, taşlığın kar kaplı basamaklarını inmeye başladı:

“Gidelim, efendim.”

Doktor sigarasını tütürerek izledi onu. Köyün kar kaplı, bomboş sokağında yürüdüler. Doktorun içi kürk kaplı çizmeleri neredeyse yarısına kadar kara batıp çıkıyordu.

Rüzgârda daha çabuk yanan sigarasını bir an önce bitirmek için acele eden Platon İlyiç düşünüyordu:

“Kar fırtınası... Kestirme olduğu için bu menzil istasyonunun olduğu yoldan gelmek aklıma gelmez olaydı... Ayı ininden farksız kuytu bir yer. Kışın at bulmak da olanaksız... Tövbe etmişken, gene geçtim. Yanlış yaptın, seni *Dummkopf*.¹ Her zaman kullandığım yolu kullanmalıydım, Zaprudnoye’de atları değiştirip yoluma devam ederdim, varsın yedi *verst*² uzun olsundu, şimdi çoktan Dolgoye’deydin... Hem doğru dürüst bir menzil istasyonuydu Zaprudnoye İstasyonu hem yollar güzel, genişti. *Dummkopf!* Şimdi debelen dur bakalım buralarda!”

Vasyatka, kadınların saka sırtığında kovaları salladıkları gibi, çantaları tek tek sallayarak önündeki karları temizlemeye gayret ediyordu. Menzil istasyonunun çevresi Dolbeşino köyü diye anılıyor olsa da, aslında birbirinden uzak on evden oluşan küçük bir mezraydı. Kar kaplı geniş sokakta ekmekçinin evine geldiklerinde Platon İlyiç uzun gocuğunun içinde hafifçe terlemeye başlamıştı. Bu eski, çökmek üzere olan kulübenin çevresi bomboştu, orada hiç kimse yaşamıyormuş gibi, insanla ilgili

1. (Alm.) Aptal. (Y.N.)

2. 1,0668 kilometreye karşılık gelen Rus ölçü birimi. (Y.N.)

en küçük bir iz yoktu. Ancak, bacadan çıkmakta olan beyaz dumanı savurmaktaydı rüzgâr.

Gelenler, evin önündeki kırık dökük çitle çevrili küçük bahçeyi geçip harap, yana kaykılmış taşlığa çıktılar. Vasyatka omzuyla itti kapıyı, kilitli değildi kapı. Karanlık hole girdiler, Vasyatka'nın ayağı bir şeye takıldı.

“Vay canına...” dedi.

Platon İlyiç karanlıkta güçlkle iki iri fıçı, bir el arabası, eski püskü birtakım eşya görebildi. Ekmekçinin holdünde nedense arıcılık yapılan yerlerde olduğu gibi, kovan, polen, balmumu kokusu vardı. Yaz aylarına özgü bu hoş koku, şubat ayında ortalığı kasıp kavuran bu kar fırtınasıyla hiç uzlaşmıyordu. Vasyatka çuval bezi kaplı kapıya zar zor yürüdü, koltuğunun altındaki çantalardan birinin altından kolunu uzatıp açtı kapıyı, yüksekçe eşğin üzerinden adımını attı:

“Merhabalar!”

Pervazdan başını eğerek geçen doktor, Vasyatka'nın arkasından odaya girdi.

Kulübenin içi, holden biraz daha sıcak, aydınlık, boştu: Seramikten büyük yapılmış sobada odunlar yanıyordu, masanın üzerinde tek başına ahşap bir tuzluk, havlu altında bir somun ekmek vardı, köşede yapayalnız bir ikona karaltısı görünüyordu, bir de altı buçukta durmuş, yetim gibi bir duvar saati asılıydı duvarda. Mobilya olarak doktorun gözüne yalnızca bir sandık ile demir bir karyola çarpmıştı.

Vasyatka çantaları dikkatlice döşemeye bırakırken, “Kozma dayı!” diye seslendi.

Karşılık veren olmadı.

Vasyatka güneşten derisi soyulmuş gibi kıpkırmızı, çilli, ablak yüzünü doktora döndü. “Dışarıda mı yoksa?”

Büyük sobanın üzerinden bir ses geldi: “Ne oluyor orada?” Ve sakalı tutam tutam, gözleri uyukulu, kabarık saçları kızıl bir baş göründü.

Sevinçli, haykırdı Vasyatka:

“Merhaba Kozma Dayı! Doktorun hemen Dolgoye’ye gitmesi gerekiyor, ama istasyonda at yok.”

Büyük sobanın üzerindeki adam başını kaşdı.

“Ee, ne olmuş?”

“Kızağınla sen götürsen onu diyoruz...”

Platon İlyiç sobaya yaklaştı:

“Dolgoye’de salgın hastalık var. Bugün orada olmam gerekiyor. Kesinlikle!..”

“Salgın hastalık mı?” Ekmekçi, nasırlı parmaklarının kirli tırnaklarıyla başını kaşdı. “Orada salgın olduğunu duydum. Önceki gün Hoprovo’da menzil istasyonunda öyle bir şeyler söylüyorlardı.”

“Dolgoye’de hastalar bekliyorlar beni. Aşı götürüyorum onlara.”

Büyük sobanın üzerinde görünen baş kayboldu; sonra merdiven basamaklarının ıhlaması ve gıcirtısı duyuldu. Kozma aşağı indi; öksürerek sobanın arkasından çıktı. Otuz yaşlarında, eğri bacaklı, elleri, genelde terzilerin olduğu gibi kocaman, kısa boylu, sıska, omuzları dar bir köylüydü. Sivri burunlu, uykulu yüzünde iyi niyetli bir ifade vardı, gülümsemeye çalışıyordu. Yalınayaktı; gü, karmakarışık kızıl saçlı başını arada bir kaşıyarak doktorun karşısında ayakta duruyordu.

Çekingen, saygılı bir tavırla sordu:

“Aşı mı?” Bu sözcüğü, odasının yıpranmış, delik deşik döşemesine düşürmekten korkuyormuş söylemişti.

“Evet, aşı,” dedi doktor ve tilki kürkü kalpağını çekip aldı başından: Birden kalpağı başını yaktı gibi gelmişti ona.

Perhuşa dışarının doğru dürüst görünmediği küçük pencereye baktı.

“Dışarıda fırtına çok kötü, beyim,” dedi.

Sesini yükseltti doktor:

“Kötü olduğunu biliyorum! Ama ötede de hastalar beni bekliyorlar.”

Perhuşa başını kaşıyarak, kenarları kendir lifiyle ya-
lıtılmış pencereye gitti. Sobanın sığağından kıracağı kaplı
camı eliyle silerek dışarı baktı.

“Bugün ekmek almaya da gitmedim,” dedi. “Ekmek
olmazsa ne yapacak insanlar?”

Doktorun sabrı tükenmişti. “Ne kadar istiyorsun?”

Perhuşa, bir tokat yiyeceğinden korkuyormuş gibi
baktı doktorun yüzüne, bir şey söylemeden sobanın sağ
yanındaki peykede, raflarda kovaların, kil kapların, ka-
zanların olduğu yere yürüdü, bakır bir kepece aldı eline,
kovaya daldırıp su doldurdu, gırtlığı ine kalka su içti.

“Beş ruble!” dedi doktor. Ses tonunda öylesine bir
gözdağı vardı ki, ürpermişti Perhuşa.

Ama ağzını uzun gömleğinin koluyla kurulayarak
gülümsedi:

“Yapabileceğim bir şey yok,” dedi.

Kepeceyi yerine koydu, şöyle bir bakındı, bir kez hıç-
kırdıktan sonra ekledi:

“Oysa... sobayı da yeni yakmıştım.”

“Orada da insanlar ölüyor!” diye bağırды doktor.

Perhuşa doktora bakmadan göğsünü kaşdı, gözlerini
kısıp baktı pencereye. Doktor, kocaman burnunun olduğu
gergin yüzünde, onu pataklayacak ya da avazı çıktığıncaya
bağırarakmış gibi bir ifadeyle baktı ekmekçiye.

Perhuşa ensesini kaşdı, derin bir iç çekti.

“Bak ufaklık, bu durumda sen...”

Onun ne dediğini anlamadan ağzını genişçe açtı Vas-
yatka. “Ne yapacağım?”

“Burada oturacaksın, odunlar yanıp bitince bacayı
kapayacaksın.”

“Tamam, Kozma Dayı.” Vasyatka kürklü gocuğunu
çıkartıp peykenin üzerine attı, sobanın yanına oturdu.

Doktor rahatlamıştı. “Senin kızağının... çekişi nasıl-
dır?” dedi.

Doktor Platon İlyiç Garin, gizemli bir salgının pençesindeki Dolgoye köyüne gitmek zorundadır. Bunun için güler yüzlü ve uysal kızakçı Perhuşa'yla beraber yola çıkar. Yanındaki aşı, bu korkunç hastalığın yayılmasını önleyecektir. Ancak aniden bastıran kar fırtınasıyla birlikte göz gözü görmemeye, tanıdık yollar örtülmeye başlar. Birkaç saatlik bir yolculuk, zamanın ve mekânın sonsuzluğa uzandığı, rastlantılarla hayallerin birbirine geçtiği destansı bir arayış halini alacaktır.

Çağdaş Rus yazınının en çarpıcı ve özgün kalemlerinden Vladimir Sorokin, hiçbir yere çıkmayan yolları izleyerek korku ve merak dolu bir dünya yaratıyor. *Tipi*, Tolstoy'a ve Turgenyev'e ait bir dünyada bilimkurgu öğelerle süslenmiş bir kâbus, günümüze ışık tutan çağdaş bir kış masalı.

“Çeviri edebiyat dünyasının en sevdiği çağdaş Rus romancı olan Vladimir Sorokin, ülkesinin amansız soğuşunu aynı acımasızlıkla anlatıyor. *Tipi*, Tolstoy'un öyküsü üzerine, manevi derslerin dâhice bir şekilde üzeri silinerek yazılmış delice bir fantezi.”

Josua Cohen, *Harper's Magazine*

#rusedebiyatı #günümüzmasalları #karakış #salgın #yolculuk #zombi
#bilimkurgu #distopya

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [@](#) | [X](#) canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-3981-1

9 789750 739811